

ΕΝΩΣΕΩΣ ΠΑΙΔΑΓΩΓΩΝ
& ΨΥΧΟΛΟΓΩΝ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ
&
ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΤΟΜΟΣ Β΄
1965 - 1966

ΕΚΔΟΤΗΣ
ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ

Ε.Υ.Δ. Π.Ε.Κ. Τ.Π.
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Θ. ΠΙΤΣΙΟΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΚΑΙ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ
ΤΟΜΕΑΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΕΡΕΥΝΩΝ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΑΝ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΘΕΡΑΠΤΣΙΟΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ Β' ΤΟΜΟΥ

Ἰανουάριος 1965-Δεκέμβριος 1966

Τεύχη 11 - 20

*Ἐπιστημονικὸν ὄργανον τοῦ Συλλόγου Παιδαγωγῶν - Ψυχολόγων
Πτυχιούχων Πανεπιστημίων Ἐξωτερικοῦ*

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩ. ΚΑΜΠΑΝΑΣ ΑΘΗΝΑΙ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2007

I. ΔΡΟΡΑ (Ληομονημένες σελίδες)

Μανόλη Τριανταφυλλίδη: Ἡ θέση τοῦ ἔθνους μας στὴν ὀρθογραφία τῆς γλώσσας του. Οἱ ἀγιάτρευτες δυσκολίες τοῦ σημερινοῦ τονισμοῦ	Σελ. 249
»	
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Πρὶν καὶ ἔπειτα: Ἡ διγλωσσία γεννᾷ πολλαπλές καὶ βαθιές βλάβες στὸ ἔθνος μας.	» 293
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Ἐπιμνημόσυνο Ἐκπαιδευτικοῦ Ὀμίλου, Μάιος 1912	» 325
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου) Μανόλη Τριανταφυλλίδη: Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὸ βιβλίον: Ἡ γλώσσα μας στὰ σχολεῖα τῆς Μακεδονίας. Τεύχος 14	» 1
»	
(ἐπιμέλεια Θ. Γέρου)	

II. ΜΕΛΕΤΕΣ

ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ · ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ · ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ

Ἐλευθερίου Ἀθανασίου: Τὰ κυριώτερα χαρακτηριστικὰ τοῦ παιδικοῦ συναισθήματος.	» 592
Δεωνίδα Βελιαρούτη: Ἡ μελέτη τοῦ περιβάλλοντος.	» 523,590
Ἀριστείδου Βουγιούκα: Τὰ Δημοτικά μας τραγούδια	» 507
Θεοφράστου Γέρου: Θεωρία τῆς Γλώσσας	» 483
Σπύρου Κεχρή: Τὸ φιλοσοφικὸ ζήτημα ἀντίρροπο τῆς πνευματικῆς κρίσης τῆς ἐποχῆς μας	» 497
Ἀντωνίου Κρέτση: Ἐποπτεία καὶ ἔγνοια	» 26
Γ. Κυριαζοπούλου: Δύναται νὰ αὐξηθῆ ἡ εὐφυΐα	» 611
Κων. Λυκομήτρου: Ἡ ἐκπαίδευση καὶ ἡ ἐποχὴ μας	» 346
Leon Jeunehomme : Ἡ πρόδος τῆς Ψυχολογίας καὶ τὸ ἔργον τοῦ J. Piaget (Μεταφρ. Α. Κρέτση)	» 304,366
John Macmurray: Ἀνθρωπιστικὴ Ἀγωγή (Μετ. Ε. Κασιόλα)	» 267
Γ. Μαραγκοδάκη: Ἡ θεωρία τοῦ Skinner γιὰ τὴ μάθηση	» 514
Δημ. Παλυβοῦ: Οἱ ἀριστερόχειρες	» 25
Γ. Παπακωστούλα: Τὰ συνειδησιακὰ βιώματα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων	» 296,328
Ἀθανασίου Πόπορη: Τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τὸ σύγχρονο παιδί	» 451,503
Γε. Τριανταφύλλου: Μηχανισμοὶ ἔμφυτοι ἢ προσαρμογῆς	» 277
Γεωργίου Τσαμπῆ: Τὰ Παιδαγωγικὰ Κολλέγια τῆς Σκωτίας. Προτάσεις γιὰ τὴν καλύτερη ὀργάνωση τῶν Παιδαγωγικῶν μας Ἀκαδημιῶν	» 547,625
Ι. Χαλαμποπούλου: Παιδεία καὶ Τεχνικὸς Πολιτισμὸς	» 1

ΕΚΘΕΣΗ

- A) ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ ΣΥΣΚΕΨΗ Ο.Ο.Σ.Α. ΠΟΥ ΕΓΙΝΕ ΣΤΟ ΠΑΡΙΣΙ ΚΑΙ
B) ΠΑΝΩ ΣΤΙΣ ΕΠΙΣΚΕΨΕΙΣ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Κ.Λ.Π. ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

ΤΡ. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ

Συμβούλου Παιδαγ. Ίνστιτούτου

Ἀπὸ τὸν περασμένο Γενάρη, μὲ ἀπόφαση τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, συμμετέχω στὶς ἐργασίες τῆς «Ὁμάδος τοῦ Σχεδίου διὰ τὴν Ἀνάπτυξιν καὶ Οἰκονομίαν τῶν Σχολικῶν Κατασκευῶν». Τὸ Σχέδιο αὐτὸ ἐκτελεῖται σύμφωνα μὲ σύμβαση μεταξὺ τοῦ Ὄργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Ἀνάπτυξης καὶ Συνεργασίας (Ο.Ο.Σ.Α.) καὶ τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ καὶ ἀποτελεῖ μέρος ἑνὸς διεθνoῦς Σχεδίου ποὺ κατευθύνεται ἀπὸ τὸν Ο.Ο.Σ.Α. Στὸ Σχέδιο αὐτὸ συμμετέχουν ἡ Ἑλλάδα, ἡ Γιουγκοσλαβία, ἡ Τουρκία, ἡ Ἰσπανία καὶ ἡ Πορτογαλία.

Σκοπὸς τοῦ Σχεδίου αὐτοῦ εἶναι ἡ μελέτη τῶν σχολικῶν κτιρίων ἀπὸ ἀπόψη ἐκπαιδευτικῆ, ἀρχιτεκτονικῆ καὶ οἰκονομικῆ, ἔτσι ὥστε, τὰ διδακτήρια ποὺ κτίζονται, νὰ εἶναι ὀρθὰ προσαρμοσμένα στὶς ἐκπαιδευτικὲς καὶ τὶς κοινωνικὲς ἀνάγκες, ἐνῶ ταυτόχρονα οἱ δαπάνες ποὺ γίνονται γι' αὐτὰ νὰ ἀξιοποιοῦνται κατὰ τὸν καλύτερο τρόπο. Ἡ Ἑλληνικὴ Ὁμάδα, ποὺ ἐκπονεῖ τὴν ἐργασία αὐτή, ἐργάζεται μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Ὄργανισμοῦ Σχολικῶν Κτιρίων.

Πρὶν ἀπὸ ἓνα μῆνα περίπου ἐπισκέφθηκε τὴν χώρα μας ὁ διευθὼν τὸ Διεθνὲς αὐτὸ Σχέδιο εἰδικὸς σύμβουλος τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. κ. Oddie, μὲ σκοπὸ τὴν ἐνημέρωσή του πάνω στὴν πορεία τῆς ἐργασίας τῆς Ἑλληνικῆς Ὁμάδας. Πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα ἔγιναν ἐπανειλημμένες συσκέψεις τῆς Ὁμάδας, στὶς ὁποῖες ἔλαβα μέρος. Κατὰ τὴν διάρκεια αὐτῶν τῶν συσκέψεων μοῦ δόθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ ἀναπτύξω τὶς ἀπόψεις μου γιὰ τὸ σύγχρονο διδακτήριον ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς κυρίως πλευρᾶς καὶ νὰ κάνω ὠρισμένες προτάσεις, οἱ ὁποῖες ἔγιναν δεκτὲς μὲ ἐνθουσιασμὸ ἀπὸ τοὺς συμμετέχοντες, ἰδιαιτέρως δὲ ἀπὸ τὸν εἰδικὸ σύμβουλο τοῦ Ο.Ο.Σ.Α., κ. Oddie. Ὅταν τελείωσαν αὐτὲς οἱ συσκέψεις, ὁ κ. Oddie μοῦ πρότεινε νὰ συμμετάσχω στὴ σύσκεψη τῶν Διευθυντῶν τῶν Ἐθνικῶν Ὁμάδων, ποὺ θὰ γινόταν στὸ Παρίσι ἀπὸ τῆ 17-21 Μαΐου καὶ ἔπειτα νὰ μεταβῶ στὴν Ἀγγλία, γιὰ νὰ μελετήσω τὸν τρόπο κατὰ τὸν ὁποῖο ἐργάζεται ἡ «Ὑπηρεσία Ἀναπτύξεως Σχολικῶν Κτιρίων» τοῦ Βρετανικοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ τὶς μεθόδους ποὺ ἐφαρμόζονται στὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῶν νέων σχολικῶν κτιρίων. Τοῦ ὅλου θέματος ἔλαβε γνώση ὁ κ. Γενικὸς Γραμματέας τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ὁ ὁποῖος καὶ ἐνέκρινε τὴν μετά-

θασή μου στις παραπάνω δύο χώρες (Γαλλία, Άγγλία).

Η σύσκεψη στο Παρίσι έγινε από τις 17 - 20 Μαΐου 1965, ενώ η παραμονή στην Άγγλία κράτησε μία περίπου εβδομάδα, δηλ. από τις 21 - 27 Μαΐου 1965.

Στη σύσκεψη του Παρισιού έλαβαν μέρος δύο Έλληνες αντιπρόσωποι: ο κ. Ζιώγας, αρχιτέκτων και Διευθυντής της Έλληνικής Ομάδας, του οποίου η συμβολή στην έπιτυχία της σύσκεψης και γενικά της αποστολής μας υπήρξε σημαντική, και ο γράφων από μέρους του Υπουργείου Παιδείας. Στη σύσκεψη αυτή συμμετείχαν αντιπρόσωποι των Έθνικων Ομάδων των χωρών του Σχεδίου, καθώς και σύμβουλοι του Ο.Ο.Σ.Α.

Κύριος σκοπός της σύσκεψης ήταν η εξέταση της πορείας της εργασίας των διαφόρων Έθνικων Ομάδων και η συζήτηση των κοινωνικών προβλημάτων. Οι Έθνικές Ομάδες ανέπτυξαν με συντομία το πρόβλημα των σχολικών κτιρίων στη χώρα τους και έκαναν ένα διάγραμμα πάνω στην προτεραιότητα της κάλυψης των αναγκών. Ειδικότερα, μέσα στους σκοπούς περιλαμβανόταν και η εξέταση των τρόπων κατά τους οποίους έπρεπε να παρουσιασθούν οι Έκθέσεις των Έθνικων Ομάδων, έτσι ώστε να ακολουθούν ένα κοινό πλαίσιο για να γίνει δυνατή τελικά μια σύγκριση.

Η Ελλάδα συμμετέχει στο Σχέδιο αυτό με καθυστέρηση, γιατί η Έθνική της Ομάδα, συγκροτήθηκε πολύ αργότερα απ' ότι οι αντίστοιχες των άλλων χωρών. Γι' αυτό το λόγο και δέν ζητήθηκε απ' την Έλληνική Ομάδα η Έκθεση των προβλημάτων της με τη λεπτομέρεια που ζητήθηκε απ' τις άλλες χώρες.

Ειδικότερα τὰ ἐπὶ μέρους θέματα που συζητήθηκαν κατά τη σύσκεψη ήταν τὰ ακόλουθα:

A. ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΤΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

1. Προτάσεις για την προσθήκη ή αφαίρεση θεμάτων από την ημερησία διάταξη.

2. Έκθέσεις αντιπροσώπων των χωρών που συμμετείχαν στο συνέδριο, — πάνω στις ενέργειες που έκαναν για τη συνεργασία τους με κυβερνητικούς παράγοντες καθώς και δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν.

3. Συζήτηση πάνω στα κύρια σημεία των εκθέσεων και πιθανή σύγκρισή τους.

4. Συζήτηση πάνω στον τύπο που πρέπει να παίρνουν οι εκθέσεις αυτές για να γίνεται σύγκριση μεταξύ των πληροφοριών διαφόρων χωρών.

5. Συζήτηση πάνω στη σειρά που πρέπει να ακολουθη ή παρουσίαση των διαφόρων πληροφοριών.

6. Ανασκόπηση των μελλοντικών προγραμμάτων με σκοπό τη συνέχιση του προγράμματος χωρίς τη βοήθεια του Ο.Ο.Σ.Α.

7. Τελική διατύπωση των όσων συζητήθηκαν για τον τύπο των εκθέσεων.

B. ΕΠΙΚΕΦΑΛΙΔΕΣ ΤΩΝ ΕΚΘΕΣΕΩΝ

I. Παρούσα κατάσταση.

1. Διαπίστωση Αναγκών.

2. Δαπάνες.

3. Ἀριθμὸς θέσεων μαθητῶν (ἢ γενικὰ σχολείων) ποὺ θὰ ἀπαιτοῦνται κάθε χρόνο καθὼς καὶ ὁ χρόνος ποὺ θὰ ἀπαιτηθῆ ἀπὸ τὴν περίοδο τοῦ σχεδίου μέχρι τῆς κατασκευῆς τοῦ κτιρίου.

II. Προτεινόμενα στάνταρντς.

4. Προτεινόμενα στάνταρντς γιὰ ἐπιφάνεια.

5. » » κατασκευῆς κλπ.

6. » » δαπάνης.

7. Νέα σχολεῖα ποὺ θὰ χρειασθοῦν μέσα σὲ μιὰ πενταετία.

III. Ἐφαρμογὴ - Ἐκτέλεση.

8. Ἀπαιτούμενο ποσὸ χρημάτων γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση ὕλων τῶν ἀναγκῶν.

10. Φυσικὲς πηγές (μεταφορὰ ὑλικῶν — τεχνίτες εἰδικευμένοι καὶ μὴ κλπ.).

10. Δυνατότητες γιὰ ἐκσυγχρονισμό (προκατασκευή — στάθμιση — παραγωγή κλπ.).

11. Πορεία ποὺ ἀκολουθεῖται γιὰ τὴν ὑπογραφή συμβολαίων κλπ.

12. Παράγοντες Ἰδρυματικοὶ (προτάσεις ἀνανεώσεως τῶν μέχρι τώρα παραδεκτῶν μεθόδων ποὺ ἀναφέρονται: α) στὴν κατασκευή τῶν σχολείων, β) στὴν ἀπόκτηση τοῦ οἰκοπέδου, γ) στὴν πρόσληψη ἀρχιτεκτόνων καὶ λοιποῦ προσωπικοῦ, δ) στὴν εὐθύνη γιὰ τὴ σχεδίαση τῶν ἐπίπλων τοῦ σχολείου (θρανία, καρέκλες, τραπέζια κλπ.), ε) στὴ συγκέντρωση καὶ κατάταξη σχετικῶν πληροφοριῶν, στ) στὶς προτάσεις γιὰ τὴν μονιμότητα τῶν μελῶν τῶν ἐπιτροπῶν.

13. Ecole Γερμοῖα: Μελέτη ἑνὸς σχολικοῦ κτιρίου ὅπου θὰ παρουσιάζονται συγκεκριμένα οἱ νέες ἀπαιτήσεις τῆς παιδαγωγικῆς, ψυχολογίας καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

Ἀπὸ τὴ συζήτηση ποὺ ἔγινε γύρω ἀπὸ τὰ παραπάνω θέματα φανερώθηκε ὅτι πολλὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζουν οἱ διαφορὲς χῶρες στὸν τομέα τῶν σχολικῶν κτιρίων εἶναι σχεδὸν κοινά. Ἡ διαφορὰ ἔγκειται στὸν τρόπο ποὺ κάθε χώρα ἀντιμετωπίζει αὐτά, καθὼς καὶ στὸν χρόνο ποὺ διαθέτει ἢ κάθε χώρα γιὰ τὴν ἀντιμετώπισή τους, παράγοντες ποὺ ἐξαρτῶνται ἄμεσα καὶ ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ κατάσταση κάθε χώρας.

ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

1. Ἡ Σύσκεψη πέτυχε στὸν κεντρικὸ της σκοπὸ, δηλ. στὴ διατύπωση, κατάρτιση ἑνὸς σχεδίου ἐκθέσεως μὲ ὠρισμένα περιεχόμενα. Μὲ βάση αὐτὸ τὸ πρότυπο οἱ χῶρες — μέλη θὰ συντάξουν τὶς ἐκθέσεις τους (βλέπε παραγρ. 7). Ὁρισμένα ὅμως προβλήματα σύγκρισης ἀριθμῶν ἀποδείχθηκαν πολὺ δύσκολα στὴ λύση τους καὶ γι' αὐτὸ ζητήθηκε ἀπὸ τὴν Γραμματεία τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. νὰ ἀναλάβῃ — μετὰ ἀπ' τὴν ὑποβολὴ σ' αὐτὴν τῶν προχείρων ἐκθέσεων ἀπὸ μέρους τῶν ἐθνικῶν Ὁμάδων — σύγκριση τῶν στοιχείων ἀπὸ τὶς διαφορὲς χῶρες.

2. Συμφωνήθηκε ὁμόφωνα νὰ γίνον σημαντικὲς ἐνδιάμεσες προτάσεις στὶς ἀντίστοιχες κυβερνήσεις χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ ἀνάγκη γιὰ περαιτέρω ἔρευνα. Οἱ προτάσεις αὐτὲς διατυπώνονται παρακάτω στὴν παράγραφο 5.

3. Συμφωνήθηκε επίσης ότι για να εκτελεσθῆ τὸ πρόγραμμα, ἀρκετὰ σημεῖα ἀπαιτοῦσαν περισσότερη τεχνικὴ βοήθεια ἀπὸ μέρος τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. Τὰ σημεῖα αὐτὰ ἀναφέρονται παρακάτω στὴν παράγραφο 6.

4. Τελικὰ ἡ σύσκεψη ἔληξε μὲ τὴν γενικὴ συμφωνία (ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τῆς ὁποίας τὸ πρόγραμμα ἀποτελεῖ ἐξαίρεση) ὅπως κάθε ὁμάδα ὑποβάλλῃ — τὸ γρηγορώτερο — στοὺς ἀντίστοιχους ἀντιπροσώπους τῆς στὴν Ἐπιτροπὴ Τεχνικῆς Συνεργασίας, προτάσεις γιὰ τὴ συνέχιση τοῦ Προγράμματος Ἀνάπτυξης καὶ Οἰκονομίας τῶν Σχολικῶν Κτιρίων μετὰ τοὺς πρώτους ἕξι μῆνες τοῦ 1966. Ἡ ἐργασία τῶν ὁμάδων κατὰ τοὺς μῆνες αὐτοὺς θὰ εἶναι ἡ σύνταξη μιᾶς συμπληρωματικῆς ἐκθέσεως ποὺ ἡ διατύπωσή της θὰ βασίζεται πάνω σὲ διάφορες παρατηρήσεις — σχόλια τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. καθὼς καὶ πάνω στὴν πείρα τῶν ἄλλων ὁμάδων ἐργασίας. Συμφωνήθηκε δὲ ὅπως οἱ Ἐθνικὲς Ὅμαδες ἐργασίας ἀνταλλάξουν μετὰξὺ τους τὶς πρόχειρες ἐκθέσεις τους κατὰ τὸν ἴδιο χρόνο ποὺ θὰ τὶς ὑποβάλουν στὸν Ο.Ο.Σ.Α.

Ἐνδιάμεσες Προτάσεις

“Ὅλα τὰ μέλη συμφώνησαν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ θυγοῦν ὠρισμένα συμπεράσματα βάσει τῶν ὁποίων νὰ γίνουν προτάσεις στὶς ἀντίστοιχες Κυβερνήσεις πρὶν ἀπὸ τὶς τελικὲς ἐκθέσεις. Οἱ προτάσεις αὐτὲς εἶναι οἱ παρακάτω:

5. Γιὰ τὴν ἐπίτευξη μεγαλύτερης οἰκονομίας στὶς σχολικὲς κατασκευὲς καὶ γιὰ τὴν κατασκευὴ νέων σχολείων μὲ τὸν ἀπαιτούμενο ρυθμὸ, εἶναι ἀπαραίτητο νὰ ἐπωφεληθῆ κάθε χώρα τῆ μαζικὴ ἀγορὰ ὑλικῶν καὶ τὴν τυποποίηση τῶν κτιρίων. Τοῦτο θὰ ἀπαιτήσῃ μελέτη τῶν τυποποιημένων μερῶν καὶ μαζικὲς παραγγελίες πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴν περίοδο τῆς κατασκευῆς, γιὰ νὰ μπορέσουν οἱ ἐργοστασιάρχες καὶ οἱ προμηθευτὲς νὰ ρυθμίσουν τὴν παραγωγή τους, καὶ νὰ ἐκτελέσουν ἔγκαιρα τὶς παραγγελίες. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ἀκριβῆς ἡ τοποθεσία, ὁ τύπος καὶ τὸ μέγεθος (ἀνάλογα μὲ τὶς θέσεις τῶν μαθητῶν) κάθε σχολείου ποὺ θὰ κατασκευασθῆ, τουλάχιστο ἓνα χρόνο καὶ κατὰ προτίμηση δυὸ χρόνια πρὶν ἀπὸ τὴν ἔναρξη τῆς ἀνέγερσης. Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ἀπαιτοῦνται δυὸ βασικὲς προϋποθέσεις, δηλ. ἓνα **Σχέδιο Ἀναπτύξεως** καὶ ἓνα **Ἐτήσιο Πρόγραμμα Ἀνεγέρσεως**.

6. Σημαντικὸ γιὰ τὴν οἰκονομία τῶν σχολικῶν κτιρίων εἶναι ἡ κατάλληλη καθοδήγηση τοῦ μελετητῆ *συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ καθορισμοῦ τῶν τελικῶν ἀναγκῶν ὅσο τὸ δυνατό πιὸ νωρὶς καθὼς καὶ μιᾶ ἔγκαιρη διατύπωση τῶν οἰκονομικῶν δυσκολιῶν*. Γιὰ τὸν λεπτομερῆ καθορισμὸ τῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκοδόμησής καὶ τοῦ τρόπου ἐρμηνείας τῶν κανόνων κατασκευῆς, συνιστοῦμε θερμότατα ὅπως οἱ Κυβερνήσεις ἀναλάβουν τὴν ἐκδοσὴ τῶν ἐπεξηγηματικῶν φυλλαδίων ποὺ θὰ προετοιμάσουν οἱ Ἐθνικὲς Ὅμαδες τῆς Ἀναπτύξεως καὶ Οἰκονομίας Σχολικῶν Κτιρίων. Τὰ φυλλάδια αὐτὰ θὰ εἶναι παρόμοια μὲ τὰ δελτία Σχολικῶν Κατασκευῶν ποὺ ἐκδίδει τὸ Ὑπουργεῖο Παιδείας καὶ Ἐπιστημῶν τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου.

Αἰτήσεις γιὰ βοήθεια ἐκ μέρους τοῦ Ο.Ο.Σ.Α.

7. “Ὅλες οἱ ὁμάδες ἐργασίας συμφώνησαν ὅτι πρέπει νὰ διεξαχθῆ ἔρευνα γύρω ἀπὸ τὸν τεχνητὸ φωτισμὸ καὶ ἀπὸ τὰ προβλήματα τοῦ ἡλιακοῦ φωτὸς ποὺ δημιουργοῦνται στὰ νότια κλίματα. Ἐξέφρασαν ἐπί-

σης τὴν ἐπιθυμία νὰ ἐξετάσουν κατὰ πόσον εἶναι δυνατὸν νὰ ἀρχίσῃ ἓνα κοινὸ Πρόγραμμα Ἐρευνας, τὸ κόστος τοῦ ὁποίου νὰ μοιρασθοῦν οἱ ἀντίστοιχες Κυβερνήσεις. Γι' αὐτό, τὰ μέλη παρεκάλεσαν τὴ Γραμματεία τοῦ Ο.Ο.Σ.Α. νὰ ζητήσῃ τὴ συνεργασία τοῦ καθηγητοῦ P.G. Hopkins τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Λονδίνου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἐξέχουσα αὐθεντία πάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα καὶ νὰ πάρῃ τὴ γνώμη του σχετικὰ μὲ τὴ μορφή πού πρέπει νὰ πάρῃ ἓνα τέτοιο Πρόγραμμα Ἐρευνας, τὸ πού καὶ ἀπὸ ποιούς πρέπει νὰ διεξαχθῇ καὶ ποῖο θὰ εἶναι τὸ πιθανὸν κόστος.

8. Ὅλες οἱ ὁμάδες ἐργασίας ἀναγνωρίζουν τὴν ἐπείγουσα ἀνάγκη ἑνὸς ὑπεύθυνου «τιμᾶριθμοῦ» πού νὰ συσχετίζῃ τὸ κόστος τῶν σχολείων πρὸς τὸ κόστος ἑνὸς ὠρισμένου ἔτους θάσεως. Τὰ μέλη παρεκάλεσαν τὴ Γραμματεία νὰ διατυπώσῃ εἰδικές συστάσεις κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα τῆς πιὸ πρόσφατης πείρας σ' αὐτὸν τὸν τομέα, τίς ὁποῖες συστάσεις νὰ μελετήσουν οἱ Ὅμάδες καὶ νὰ τίς ὑποβάλουν στὶς Κυβερνήσεις τους.

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΠ. ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ

Τὴν ἐπίσκεψή μας στὴν Ἀγγλία ὀργάνωσε ὁ Ο.Ο.Σ.Α. σὲ συνεργασία μὲ τὸ Βρετανικὸ Συμβούλιο. Τὸ Πρόγραμμα τῆς Ἀγγλίας παρακολούθησαν: ὁ κ. Ζιώγας καὶ ὁ γράφων καὶ μέρος τοῦ προγράμματος ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὄργανισμοῦ Σχολικῶν Κτιρίων κ. Ζούνης.

Τὸ πρόγραμμα περιλάμβανε τὰ ἑξῆς:

Σύσκεψη μὲ τοὺς ἀρμόδιους παράγοντες τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ἐπὶ τοῦ θέματος τῆς κατασκευῆς τῶν σχολικῶν κτιρίων. Στὴ συζήτηση συμμετείχαν ὁ κ.W.D. Lacey, διευθυντῆς τῆς ἀρχιτεκτονικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Ὑπουργείου καὶ ὁ κ. T P. Weaver, Γενικὸς διευθυντῆς τοῦ Ὑπουργείου. Ἡ συζήτηση περιστράφηκε κυρίως γύρω ἀπὸ τὴν Ὄργάνωση καὶ Ἐκτέλεση Ἐθνικῶν Προγραμμάτων Κατασκευῆς Σχολικῶν Κτιρίων πού χρησιμοποιήθηκαν γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τῆς Ἀγγλίας σὲ σχολικὰ κτίρια. Ἐνας ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀποτελεσματικούς καὶ τοὺς πιὸ οἰκονομικούς τρόπους ἀντιμετώπισης τοῦ προβλήματος αὐτοῦ εἶναι καὶ τὰ λεγόμενα «προκατασκευασμένα» σχολεῖα πού προκατασκευάζονται σὲ εἰδικές βιομηχανίες καὶ ἀποστέλλονται σὲ ὅλες τίς περιοχές τῆς χώρας, ὅπου ὑπάρχουν ἀνάγκες κατασκευῆς σχολικῶν κτιρίων. Ἐπειδὴ ἡ πρώτη ἐντύπωση πού δίνει ὁ ὄρος προκατασκευασμένα εἶναι κάπως ἀσαφής, γιὰτὶ νομίζει κανεὶς ὅτι ἔχουν κάτι τὸ προσωρινό, δόθηκε ἀφορμὴ νὰ συζητηθῇ τὸ θέμα αὐτὸ εὐρύτερα καὶ νὰ διαπιστωθῇ ὅτι παρ' ὅλον ὅτι εἶναι προκατασκευασμένα δὲν ἔχουν προσωρινὸ χαρακτήρα, ἀλλὰ μόνιμο. Συμφέρει ἡ κατασκευὴ τέτοιων σχολείων ἀπὸ οἰκονομικῆς πλευρᾶς, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνῃ ὅτι ὑστεροῦν ἀπὸ παιδαγωγικὴ καὶ ψυχολογικὴ ἀποψη.

Μετὰ ἐπισκεφθῆκαμε τὸ γραφεῖο τῶν ἀρχιτεκτόνων οἱ ὁποῖοι εἶναι καὶ οἱ ἐκτελεστὲς τοῦ προγράμματος σχολικῶν κτιρίων μετὰ τῶν ὁποίων θρῖσκόταν καὶ ἓνας Γενικὸς Ἐπιθεωρητῆς, ὁ ὁποῖος, ὅπως μᾶς εἶπαν, συνεργάζεται τακτικὰ μὲ τοὺς ἀρχιτέκτονες γιὰ ζητήματα πού ἀφοροῦν στὴν κατασκευὴ σχολικῶν κτιρίων. Ἐκμεταλλεύτηκα τὴν παρουσία του καὶ ἐζήτησα ὀρισμένες πληροφορίες ἀπὸ καθαρὰ ἐκπαιδευτικὴ πλευρὰ καὶ συζητήσαμε τίς ὁμοιότητες καὶ διαφορὲς πού ὑπάρχουν στὰ δυὸ Ἐκπαιδευτικὰ συστήματα Ἀγγλίας καὶ Ἑλλάδας μὲ περισσότερη ἔμφαση πάνω στὶς νέες ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις

πού ξκαμε ή 'Ελληνική Κυβέρνηση και τις όποιες θρήκαν πραγματικά πολύ αξιόλογες και θασισμένες πάνω στα σύγχρονα ρεύματα τής Παιδαγωγικής και τής Ψυχολογίας και σύμφωνα με τις κοινωνικοπολιτιστικές μεταβολές πού παρουσιάζει ή σημερινή σύνθεση τής κοινωνίας.

Μετά από τήν παραπάνω θεωρητική συζήτηση πάνω στο θέμα τής κατασκευής σχολικῶν κτιρίων, ακολουθήσαν επισκέψεις σε σχολεία κυρίως προκατασκευασμένα καθώς και σε βιομηχανίες πού ασχολοῦνται με τήν κατασκευή τῶν προκατασκευασμένων σχολικῶν κτιρίων.

Τά σχολεία πού επισκεφθήκαμε ήταν σχολεία Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Παιδείας. Άρκετά μελετημένη ή κατασκευή τους, πού πράγματι δημιουργεί ένα χαρούμενο περιβάλλον για τά παιδιά και κατά τήν ώρα του μαθήματος και κατά τις ώρες τῶν διαλειμμάτων ή άλλων σχολικῶν ἐκδηλώσεων. Τά σχολεία πού επισκεφθήκαμε βρίσκονται στις περιοχές Amersham - Nottingham - Aylesbury.

Τά δημοτικά σχολεία τά όποια επισκεφθήκαμε και τά όποια, όπως είπαμε παραπάνω, είναι προκατασκευασμένα, όπως και τά τής Δευτεροβάθμιας 'Εκπαίδευσης, αποτελοῦν πραγματικά τόπους χαρᾶς και ζωής. Περιγράφομε παρακάτω ένα από κάθε τύπο σχολείου, γιατί και τά άλλα, πού είδαμε, είναι σχεδόν παρόμοια.

Τό John Hunt School για τάξεις Α', Β', και Γ' ηλικίας 5, 6, 7, ἐτῶν, τό όποϊον ἄρχισε νά λειτουργή τό 1963 ἔχει 6 αἴθουσες διδασκαλίας με 240 μαθητές και 6 δασκάλους με τή διευθύντρια του σχολείου. 'Επομένως ὑπάρχουν 40 παιδιά σε κάθε αἴθουσα διδασκαλίας. "Ας μου ἐπιτραπῆ νά κάνω μιᾶ παρατήρηση ἐδῶ για κάτι πού όμολογῶ δέν μπόρεσαν νά με πείσουν και πού ἀναφέρεται στον ἀριθμό τῶν παιδιῶν σε κάθε αἴθουσα. 'Ενῶ δηλ. στα δημοτικά σχολεία ισχύει ὁ ἀριθμός 40, στα σχολεία Δευτεροβάθμιας παιδείας ὁ ἀριθμός τῶν παιδιῶν σε κάθε αἴθουσα είναι 30. Κατά τόν ἴδιο τρόπο δέν μπόρεσε νά με πείση και ὁ Γιουγκοσλαῦος ἀντιπρόσωπος πού ὑποστήριζε στή σύσκεψη τῶν Παρισίων ὅτι ὁ ἀριθμός τῶν παιδιῶν σε κάθε τάξη πρέπει νά είναι 36.

'Εκτός από τις ἔξη αἴθουσες διδασκαλίας και ἀκριβῶς στο κέντρο του διδαστηρίου ὑπάρχει ή αἴθουσα συγκεντρώσεων, ή όποια σε ώρισμένες περιπτώσεις μετατρέπεται σε αἴθουσα γυμναστικής με τά ἀπαραίτητα ὄργανα για τό σκοπό αυτό. 'Επίσης στήν ἴδια αἴθουσα ὑπάρχει σε μιᾶ γωνιά κατάλληλα διασκευασμένη ή βιβλιοθήκη του σχολείου. 'Εκτός ὅμως αὐτῆς τῆς βιβλιοθήκης, ὑπάρχουν και οἱ κινητές βιβλιοθήκες σε κάθε αἴθουσα πού ἔχουν τό σχῆμα μιᾶς μικρῆς ντουλάπας ή όποια ὅταν ἀνοίγη παίρνει ἐπίσης τό σχῆμα του βιβλίου. Οἱ βιβλιοθήκες αὐτές σε κάθε αἴθουσα ἀνεφοδιάζονται κάθε ἑβδομάδα με νέα βιβλία πού τά φέρνει ή κινητή βιβλιοθήκη πού είναι παράρτημα τῆς μεγάλης βιβλιοθήκης πού βρίσκεται στήν πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας. 'Ακριβῶς γύρω από τις αἴθουσες διδασκαλίας ὑπάρχουν και οἱ μικρές αἴθουσες ἐστιατορίου για κάθε τάξη, οἱ όποιες είναι ἐφοδιασμένες με τά κατάλληλα ἐπιπλα' ή ἐπίσκεψή μας συνέπεσε με τήν ώρα του φαγητου, πράγμα πού μᾶς ἔδωσε τήν εὐκαιρία νά μελετήσωμε κι' αὐτή τή φάση. Μιᾶ νοσοκόμα βρίσκεται σε κάθε τάξη και ἐνδιαφέρεται για τήν ἐξυπηρέτηση τῶν παιδιῶν. Αὐτές οἱ μικρές αἴθουσες πού είναι μεταξύ τῆς αἴθουσας για συγκεντρώσεις και τῶν αἰθουσῶν διδασκαλίας αποτελοῦν και ένα εἶδος μόνωσης, γιατί ὅταν μιᾶ τάξη κάνει γυμναστική ή μουσική κλπ. δέν ἐνοχλεῖ τις άλλες τάξεις πού κάνουν μάθημα.

Μέσα στις αἴθουσες διδασκαλίας και σάν προέκτασή της ὑπάρχει

Ένας μικρός χώρος που είναι κλεισμένος με τζάμια και που χρησιμοποιείται σαν χώρος βιολογίας, ανθοκομίας, χειροτεχνίας, πηλοπλαστικής κλπ. εφοδιασμένος με μιὰ θρύση με λεκάνη για να πλένουν τὰ παιδιά τὰ χέρια τους όταν λερώνονται. Τὰ W.C., οί θρύσες και ὁ χώρος για νὰ ἀφίνουν τὰ παιδιά τίς γαλότσες, παλτά κλπ. εἶναι ἐπίσης κατάλληλα διασκευασμένα μέσα σὲ κάθε αἴθουσα διδασκαλίας. Καὶ ἐδῶ τὸ κάθε παιδί ἔχει δική του πετσέτα κρεμασμένη για νὰ καθαρίζεται ὅταν παρίσταται ἀνάγκη. Οἱ ἄλλοι χώροι εἶναι τὸ γραφεῖο τῶν δασκάλων με ἓνα ντουλαπάκι για κάθε δάσκαλο (που στὴν προκειμένη περίπτωση ἔχουν τοποθετηθῆ χαμηλά στο πάτωμα, ἐνῶ θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν τοποθετηθῆ στο ὕψος τῶν ἐνηλίκων καὶ ὄχι τῶν παιδιῶν) καὶ τὸ γραφεῖο τῆς διευθύντριας.

Τὰ ἐπιπλα κάθε αἴθουσας διδασκαλίας ἀποτελοῦνται ἀπὸ μικρὰ ἐλαφρὰ τραπεζάκια καὶ καρεκλίτσες διαφορετικοῦ ὕψους για νὰ καλύπτονται οἱ ἀνάγκες σὲ ὕψος ὄλων τῶν παιδιῶν. Μπροστὰ σὲ κάθε καρέκλα ὑπάρχει ἓνας χρωματιστὸς κύκλος (χρῶμα διάφορο για κάθε περίπτωση) που ἀντιστοιχεῖ στὸν ὅμοια χρωματισμένο κύκλο τοῦ τραπεζιοῦ. Ἔτσι τὸ παιδάκι που θὰ πάρη τὴν καρεκλίτσα με τὸ χρῶμα μπλὲ πρέπει νὰ θρῆ τὸ ἀντίστοιχο τραπεζάκι για νὰ καθῆσθαι. Ὡς πρὸς τὴν τοποθέτηση τῶν ἀντικειμένων τους ὑπάρχουν δύο τρόποι: εἴτε ἔχουν κατασκευάσει ἓνα εἶδος ντουλάπας μικρῆς στὴν ὁποία ὑπάρχουν μικρὰ συρτάρια (6 τὸν ἀριθμὸ), ἓνα για κάθε παιδί, καὶ τὰ ὁποία ντουλαπάκια μποροῦν νὰ κινουῦνται ἀθόρυβα πρὸς διάφορες κατευθύνσεις ἢ στο ἴδιο τὸ τραπεζάκι ὑπάρχει ἓνα μικρὸ ἀνοιγμα για κάθε παιδί μέσα στο ὁποῖο μπορεῖ νὰ βάλῃ τὰ πράγματά του καὶ τὸ ὁποῖο ὁ γράφων βρίσκει προτιμότερο παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι στὰ σχολεῖα τῆς Ἀγγλίας ἐπικρατεῖ ἡ τάση νὰ χρησιμοποιουῦνται τὰ κινητὰ ντουλαπάκια.

Τὸ προαύλιο τοῦ σχολεῖου εἶναι κάτι τὸ ἀξιοπρόσεχτο.

Τοῦτο εἶναι μιὰ σύνθεση τμημάτων διαφορῶν σχημάτων (καὶ ὄχι ἰσοπεδωμένο) κατασκευασμένων κατὰ τέτοιο τρόπο ὥστε μόλις τὸ παιδί θγαίνει στο προαύλιο κατὰ τὴν ὥρα τοῦ διαλείμματος ἀκόμη καὶ νὰ θέλῃ νὰ καθῆσθαι ἤσυχο νὰ μὴ μπορῆ. Ἀποτελοῦν δηλ. τὰ σχήματα αὐτὰ ἐρεθίσματα για τὴν ἀνάπτυξη δραστηριοτήτων.

Τὸ σχολεῖο τῆς μέσης Ἐκπαίδευσης που ἐπισκεφθήκαμε εἶναι τὸ Tuxford Secondary School που ἔχει 390 παιδιά ἡλικίας ἀπὸ 11 μέχρι 15 ἐτῶν καὶ 16 καθηγητὲς συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ σχολεῖου. Ἐπισκεπτόμαστε πρῶτα τὸ διευθυντῆ, ὁ ὁποῖος με λίγα λόγια μᾶς μιλάει για τὸ ἱστορικὸ τοῦ σχολεῖου. Μετὰ ἀπὸ αὐτὸ εἶδαμε τὰ τμήματα τοῦ σχολεῖου. Στὴ μέση τοῦ διδακτηρίου ὑπάρχει, ὅπως εἶπαμε καὶ προκειμένου για τὸ δημοτικὸ σχολεῖο, ἡ αἴθουσα συγκέντρωσης Assembly Hall προέκταση τοῦ ὁποῖου ἀποτελεῖ τὸ ἐστιατόριο που οἱ καρέκλες καὶ τὰ τραπέζια του μποροῦν μετὰ τὸ φαγητὸ νὰ τοποθετηθοῦν σὲ μεγάλες ντουλάπες που βρίσκονται κατὰ μῆκος αὐτοῦ τοῦ ἐστιατορίου καὶ που σκεπάζονται με μεγάλες κουρτίνες. Ἡ αἴθουσα ἐστιατορίου συνδέεται με τὴν κουζίνα, ὅπου ἐτοιμάζεται τὸ φαγητό. Πρὶν νὰ ἐπισκεφθοῦμε τίς αἴθουσες διδασκαλίας, ἐπισκεπτόμαστε τίς ἄλλες αἴθουσες: γυμναστικῆς, ἡ ὁποία καὶ ἐπικοινωνεῖ μέσω μιᾶς σκεπαστῆς γέφυρας με ἓνα ξεχωριστὸν χώρο, σκεπασμένο γυμναστήριο (ὑπόστεγο), στο ὁποῖο ἐπίσης μποροῦν νὰ γίνουν διάφορες γυμναστικὲς ἀσκήσεις, παιγνίδια κλπ. Ἡ αἴθουσα γυμναστικῆς συνδέεται με ἓνα χώρο στὸν ὁποῖο ὑπάρχουν δύο

μεγάλα πλυντήρια, όπου μια γυναίκα πλένει άμέσως μετά τη γυμναστική κλπ. τὰ ρούχα τῶν παιδιῶν καὶ τὰ τοποθετεῖ σὲ εἰδικὰ ράφια γιὰ νὰ εἶναι ἕτοιμα γιὰ μιὰ ἄλλη τάξη, ἀφοῦ αὐτὸ τὸ ὑλικὸ ἀνήκει στὸ σχολεῖο καὶ ὄχι στὰ παιδιά. Δίπλα ἀπ' αὐτὸ τὸ χῶρο ὑπάρχουν τὰ ντοῦς ὅπου πλένονται τὰ παιδιά. Προχωροῦμε: Ἐπισκεπτόμαστε τὴν αἴθουσα οἰκοκυρικῆς, ὅπου τὰ κορίτσια μὲ τὴν βοήθεια τῆς καθηγήτριάς των μαθαίνουν νὰ φτιάχνουν φρουτοσαλάτα, ἐνῶ τὰ ἀγόρια τῆς ἴδιας τάξης εὐρίσκονται στὸ ξυλουργικὸ ἐργαστήριον ποῦ εἶναι ἡ τρίτη εἰδικὴ αἴθουσα μετὰ τὴν αἴθουσα οἰκοκυρικῆς καὶ τῆς ραπτικῆς. Ἡ τέταρτη αἴθουσα εἶναι ἡ αἴθουσα φυσικῆς καὶ χημείας — βιολογίας καὶ ἡ πέμπτη ἡ αἴθουσα διδασκαλίας γεωργικῶν μαθημάτων πλασιωμένη μὲ τὰ κατάλληλα ἐργαλεῖα. Ἐξω ἀπὸ τὶς αἴθουσες αὐτὲς ὑπάρχουν οἱ ἐγκαταστάσεις ζωοτεχνίας μὲ γουρούνια, ἀγελάδες, πρόβατα, κότες κλπ., ποῦ περιποιοῦνται τὰ ἴδια τὰ παιδιά μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ εἰδικοῦ καθηγητοῦ. Οἱ εἰδικὲς αἴθουσες ποῦ περιγράψαμε παραπάνω ἀποτελοῦν κατὰ κάποιον τρόπο τὴν ἀριστερὴν πτέρυγα τοῦ κτιριακοῦ συγκροτήματος, ἐνῶ τὰ γυμναστήρια, γραφεῖα διευθυντοῦ, γραφεῖο καθηγητῶν, πλυντήρια κλπ. ἀποτελοῦν τὴ δεξιὰ πτέρυγα τοῦ κτιρίου. Στὴ μέση ὑψώνεται τὸ τριώροφο συγκροτῆμα μὲ τὶς αἴθουσες διδασκαλίας, τὴν πρώτη ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἀποτελεῖ ἡ βιβλιοθήκη, ἡ ὁποία καὶ εἶναι ἄρτια ὀργανωμένη. Ἐδῶ, ὁ εἰδικὸς καθηγητὴς κατατοπίζει τοὺς μαθητὲς στὸ πῶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὴν βιβλιοθήκη.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ σχολεῖα, ἐπισκεφθήκαμε καὶ δυὸ μεγάλους Βιομηχανικοὺς Οἴκους ποῦ ἀσχολοῦνται μὲ τὴν προκατασκευὴ σχολείων. Πρῶτα εἶδαμε τὰ γραφεῖα καὶ τὸ ἐργοστάσιο τοῦ Οἴκου W.S. Simms Sons and Cooke Ltd στὸ Nottingham, ποῦ ἀσχολεῖται εἰδικὰ μὲ τὴν κατασκευὴ ξυλίνων κτιρίων. Στὸ Birmingham ἐπισκεφθήκαμε τὰ γραφεῖα τοῦ Οἴκου Brockhouse Steel Structures Ltd ποῦ εἶναι ὁ κύριος κατασκευαστὴς τοῦ συστήματος προκατασκευῆς C.L.A.S.P. μὲ τὸ ὁποῖο χτίζονται τὰ περισσότερα καινούργια σχολεῖα στὴν Ἀγγλία. Μᾶς ἐξήγησαν τὸ σύστημα αὐτὸ μὲ σχέδια καὶ προβολὲς σὲ συζητήσεις ποῦ εἶχαμε μὲ τὸν διευθυντὴ καὶ τοὺς μηχανικοὺς τοῦ οἴκου. Ἐκτιμήσαμε ἰδιαίτερα τὴν ὀργάνωση τῆς παραγωγῆς τῶν βιομηχανικῶν οἴκων ποῦ εἶδαμε.

Συμπεράσματα:

Ἄν αὐτὰ ποῦ ἀκούσαμε καὶ εἶδαμε, τὰ συσχετίσωμε μὲ τὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα μὲ σκοπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τους θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε τὰ παρακάτω:

1. Θὰ ἦταν δύσκολο γιὰ μᾶς νὰ φθάσωμε σὲ σύντομο χρονικὸ διάστημα ἐκεῖ ποῦ ἔφθασαν μερικὲς Εὐρωπαϊκὲς χῶρες καὶ ἰδίως ἡ Ἀγγλία ἀπὸ ἀποψη κατασκευῆς σχολικῶν κτιρίων, ἀφοῦ ὅπως ἀναγράφεται καὶ στὴν πρώτη ἔκθεση ποῦ συνέταξε ἡ ἐπιτροπὴ μας (σελ. 5) οἱ ἀνάγκες μας σὲ αἴθουσες διδασκαλίας μέσα στὸ 1966 θὰ εἶναι γιὰ τὴ στοιχειώ- Ἐκπαίδευση 2025 αἴθουσες καὶ γιὰ τὴ μέση 860.

2. Παρὰ τὶς τεράστιες ἀνάγκες ποῦ ἔχει ἡ χώρα μας σὲ σχολικὰ κτίρια θὰ πρέπει νὰ ἀναθεωρήσωμε τὶς σκέψεις μας ὡς πρὸς τὸν τρόπο κατασκευῆς τῶν σχολικῶν κτιρίων ἔτσι ὥστε τὸ περιβάλλον τοῦ σχολείου νὰ εἶναι εὐχάριστο γιὰ τὸ παιδί καὶ νὰ ικανοποιῇ τὶς βασικὲς σωματικὲς — φυσιολογικὲς καὶ ψυχοκοινωνικὲς του ἀνάγκες.

3. Νὰ γίνῃ παραδεκτὸ ἀπὸ τοὺς ἀρμόδιους παράγοντες ὅτι ἡ κατα-

σκευή ενός διδακτηρίου δεν είναι υπόθεση μόνο του αρχιτέκτονα αλλά και του εκπαιδευτικού και επομένως ή συνεργασία και των δύο για την καλύτερη κατασκευή του διδακτηρίου είναι απαραίτητη.

4. Αποτελεί γεγονός αναμφισβήτητο ότι όταν το σχολείο είναι και από άποψη αρχιτεκτονική σχολείο ζωής και όχι τόπος που μεταδίδονται μόνο γνώσεις, τότε τα προβλήματα συμπεριφοράς των μαθητών μέσα στο σχολείο ελαττώνονται.

5. Να γίνει πλέον πίστη μεταξύ των ειδικών ότι αυτά τα θρανία τα δίεδρα και πολύεδρα που εξακολουθούν δυστυχώς να κατασκευάζονται από τους αρμόδιους παράγοντες, δίνουν στην αίθουσα μορφή δεσποτηρίου και όχι χώρου όπου αναπτύσσεται και εξελίσσεται ελεύθερα ή προσωπικότητα των παιδιών. Είναι παρά πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να προχωρήσει στη δημοκρατική οργάνωση της τάξης του ένας εκπαιδευτικός, αν και τα έπιπλα που υπάρχουν μέσα στην αίθουσα δεν βοηθούν σ' αυτό. Κι' εκείνα που βοηθούν είναι τα ελαφρά τραπεζάκια που μπορούν εύκαιριακά να ενωθούν έτσι που τα παιδιά της τάξης να αποτελέσουν ομάδες ανάλογες με το μάθημα, τα διαφέροντά τους, τις προτιμήσεις τους κλπ.

6. Τα προκατασκευασμένα σχολεία τα οποία έχουν μόνιμο και όχι προσωρινό χαρακτήρα και τα οποία κατασκευάζονται με βάση τις ανάγκες των παιδιών είναι τα μόνα τα οποία μπορούν να καλύψουν τις τεράστιες ανάγκες της χώρας μας σε σχετικά σύντομο χρονικό διάστημα.

7. Αν ή πρώτη ύλη, ή οποία θα χρησιμοποιηθεί για τα προκατασκευασμένα σχολεία είναι τσιμέντο θα προτείναμε τη μετάβαση δυο ειδικών από μια Ελληνική βιομηχανία σε μια ξένη χώρα για να μελετήσει τις λεπτομέρειες της κατασκευής των προκατασκευασμένων σχολείων. Τοῦτο προτείνεται για να μπορέσει να ανατεθεί ή κατασκευή των σχολείων αυτών σε Ελληνική βιομηχανία και όχι σε ξένη.

